

UNbulletin

časopis OSN v České republice

5-6/2007

„Lidé v Dárfúru trpí již příliš moc a příliš dlouho. Je čas s tím konečně něco udělat.“

generální tajemník OSN Ban Ki-moon

Více k tématu na str. 3

Foto: Michal Brož

Lidstvo se stěhuje do měst

Více než polovina světové populace – 3,3 miliardy lidí – bude žít v roce 2008 v městských oblastech. V roce 2030 to podle odhadů bude již téměř pět miliard. Populace měst a velkoměst v rozvojových zemích by se měla v průběhu jediné generace zdvojnásobit. Velká část nových obyvatel budou chudí. Jejich budoucnost bude z velké míry záviset na rozhodnutích, která učiníme teď.

Většina velkoměst již nyní sotva stačí naplňovat potřeby svých obyvatel. Na ob-

rovský růst jsou nepřipravená. Na konci června byla v New Yorku pod titulem „Růst měst má velký potenciál – využijme jej!“ zveřejněna letošní výroční zpráva Populačního fondu OSN (UNFPA). Snaží se dohlédnout za dnešní problémy a nastínit potřebné scénáře. Upozorňuje zejména na nutnost preventivních opatření.

Urbanizace – zvyšování poměru obyvatelstva žijícího ve městech – je nevyhnutelná. Přináší řadu problémů, může však působit pozitivně. V průmyslovém věku by bez ní ne-

došlo k ekonomickému růstu. Velkoměsta sice koncentrují bídu, představují ale i naděje na vymanění se z ní. Přispívají k znečišťování životního prostředí, mohou ale také přinášet řešení. Soustředění populace do velkoměst může přispět k dlouhodobé udržitelnosti rozvoje. Neřízené rozrůstání může naopak znamenat řadu nebezpečí. Podle UNFPA výhody urbanizace dalece převažují nad nevýhodami. Jejich potenciálu se ale musíme naučit využívat.

Více k tématu na str. 3 a 4

Obsah číslo

- 3 *Téma: Lidstvo se stěhuje do měst*
- 3 *Dárfúr: Viníkem je klima*
- 5 *Tající ledy – horké téma?*
- 6 *Rozhovor: Brambory v Afghánistánu opium nenahradí*
- 7 *Ban Ki-moon: Proč se svět změnil ve prospěch OSN?*

PRAHU A DĚČÍNEM PROTI HLADU

Více než tisíc lidí se v neděli 13. května vydalo ulicemi Prahy a Děčína. Stovky dalších přišly na hudební festival na pražském Střeleckém ostrově. Připojili se tak ke globální akci Pochod proti hladu. V České republice se jejími patrony stali ministr zahraničí Karel Schwarzenberg, předseda Českého olympijského výboru Milan Jirásek a organizace OSN působící v ČR, včetně Informačního centra OSN v Praze.

„Hlavním smyslem pochodu i následného festivalu bylo upozornit na problém hladu ve světě,“ říká David Šifra z občanského sdružení VARA ČR. Jeho organizace byla společně s koalicí nevládních organizací Česko proti chudobě hlavním organizátorem akce.

Celoroční sbírka organizovaná v rámci pochodu na pomoc hladovějícím přinesla zatím necelých 200 tisíc Kč. Sběrka pokračuje, výnos bude využit na projekt *Škola za jídlo* v rozvojových zemích.

Foto: Michal Brož/OSN

TOMÁŠ UJFALUŠÍ A FOTBAL PRO ROZVOJ

Tiskovou konferenci v IC OSN odstartoval 15. června potřetí v Česku „Fotbal pro rozvoj“. Projekt Sdružení dobrovolných aktivit INEX osobně podporuje člen českého národního fotbalového týmu Tomáš Ujfaluší.

Fotbal – a sport obecně, je důležitým komponentem rozvojové a mírové činnosti OSN. Zapojení do hry odstraňuje bariéry, svádí dohromady příslušníky znepřátelených či různých sociálních skupin. Sportem lze šířit osvětu o lidských právech, infekci AIDS nebo o drogách. Sport dává mladým naději, že se dokáží vymanit z bludného kruhu negramotnosti a chudoby.

Do ČR v rámci projektu přijel fotbalový tým složený z mladých obyvatel chudinských slumů v hlavním městě Keni Nairobi. Sehraje sérii přátelských utkání a jeho členové budou na školách diskutovat o problémech chudých v Africe.

Více na
www.inexsda.cz/fotbalprorozvoj

Foto: Michal Brož/OSN

Rostou hlavně města rozvojového světa

Obrovský dopad bude mít růst velkoměst na rozvoj světa v 21. století. Současná urbanizace je rozsáhlá a probíhá zejména v rozvojových zemích. V letech 2000 až 2030 se počet městského obyvatelstva Asie zvýší z 1,36 miliardy na 2,64 miliardy, v Africe z 294 milionů na 742 milionů, a v Latinské Americe a v Karibiku z 394 milionů na 609 milionů.

Málo práce, málo pozemků

Do měst dnes proudí většina výhod globalizace. Přetrvává ale nedostatek pracovních příležitostí pro ty, kteří jsou těmito výhodami přitahováni. Situace žen, menšin a chudých lidí se dále zhoršuje.

Megaměsta s více než deseti miliony obyvatel nedorostla tak, jak se předpovídalo v 70. letech. Více než polovina urbánní populace žije ve městech do půl milionu obyvatel. Řešení problémů je v menších městech v zásadě snazší, zatím se ale nedaří ani tam. Mnozí obyvatelé na tom nejsou lépe než chudí na venkově. Týká se to zejména měst do sto tisíc obyvatel.

Lidé s rozhodovacími pravomocemi neberou růst jako fakt, ale snaží se mu zabránit odrazováním od migrace. Takový přístup ale není řešením. Možnosti bydlení pro chudé jsou omezené a tak dochází k růstu chudinských slumů.

Přestože existují rozdíly mezi jednotlivými státy, obecně lze říci, že městské obyvatelstvo se zvětšuje především díky přirozenému přírůstku obyvatel, nikoli imigrací z venkova. Navíc, migrace může rozvoj měst ovlivnit pozitivně.

Města rostou do šířky

Růst měst je obecně považován za nežádoucí. Větší hustota obyvatelstva však může mít ale i své výhody. Záleží na tom, jakým způsobem budou města růst. Rozloha měst dnes roste rychleji než jejich populace. Do roku 2030 se rozloha měst v rozvojových zemích ztrojnásobí, ve vyspělých zemích naroste dva a půlkrát. Tento trend je živěn především tím, že lidé dávají přednost životu na předměstích.

K rozšiřování přispívá i urbanizace periferií, tedy přechodových zón mezi městy a venkovem. Pozemky i pracovní síla jsou zde levnější a regulatorní předpisy volnější než v přeplněných centrech.

Růst je nevyhnutelný

Způsob současného růstu je neudržitelný. Problém se však nevyřeší sám. Bude nutné oživit koncepční plánování růstu a rozvoje měst i venkova, jež bylo z důvodu globalizace zatlačeno do pozadí. Namísto utopistických rozsáhlých plánů ale musíme plánovat realisticky, přijmout růst měst jako nevyhnutelný fakt a operovat spíše v regionálním než v přísně urbánním kontextu. Je nutné řešit současně problémy sociální, environmentální i ekonomické, zapomenat se nesmí na městskou chudinu.

Ze zdrojů UNFPA (www.unfpa.org)

Výroční zpráva UNFPA je k dispozici zdarma v IC OSN

Foto: Michal Broža

Viníkem v Dárfúru je klima

GENERÁLNÍ TAJEMNÍK OSN BAN KI-MOON

Když se začátkem června sešli v německém Heiligendammu na výročním summitu G8 představitelé nejvyspělejších států světa, přáli jsme si, aby se jim podařilo dosáhnout průlomu v otázce změny klimatu. Povedlo se. Máme tu dohodu na snížení skleníkových plynů do roku 2050 o padesát procent. Mě osobně především těší, že financování i strategie budou řešeny v rámci OSN.

Hned následující týden se globální pozornost upřela jinam. Díky tvrdé, ale trpělivé diplomacii jsme dosáhli dalšího důležitého vítězství. Je sice malé svým rozsahem, má ale obrovský význam z hlediska huma-

nitárního. Súdánský prezident Omar Bašir akceptoval plán na dlouhodobé rozmístění společných mírových sil OSN a Africké unie (AU) v Dárfúru. I tato průlomová dohoda je pro mě osobně důležitá. Hned po nástupu do funkce jsem učinil Dárfúr jednou ze svých nejdůležitějších priorit. Vynaložil jsem pak nezměrné diplomatické úsilí, z větší části mimo zorný úhel médií a veřejnosti.

Samozřejmě, mnoho ještě zbývá nedořešeno. I tato dohoda, podobně jako mnohé před tím, může být nakonec odložena. Může trvat až několik měsíců, než do Dárfúru dorazí první jednotky, a ještě déle, než kontingent dosáhne plánované síly

pokračování na str. 8

Foto: Mark Gertzen/OSN

Ve městě našla práci i naději

Život ve městech přitahuje zejména mladé venkovské lidi. Utíkají před nedostatkem příležitostí, beznadějí, vyvazují se z tradičních vazeb, které jejich život ztěžují. Město je pro ně nadějí, touhou i příslibem lepšího života. Jako pro Shimu z Bangladéše.

Neví, kdy má narozeniny. Ani neví, kolik je jí let. Odhaduje, že asi 22. „Zvolit si nějaký den za narozeniny? Na co? Oslava stojí moc peněz a já jsem hrozně chudá,“ říká Shimu a vzpomíná na svou rodnou vesnici v severním Bangladéši. Její rodina zde hospodařila na půl hektaru půdy. Často měli hlad. Matka zemřela, když byla ještě úplně malá. Shimu pak začala žít u své tety. Potom se vrátila k otci, který se mezitím znovu oženil.

Svatba v jedenácti

Když bylo Shimu asi deset, začala chodit do školy. Po několika měsících ale přestala, musela pomáhat v domácnosti. Starala se o oheň, prala, uklízela, chodila na trh nakupovat. Tam ji oslovil mladík. Líbila se mu a chtěl si ji vzít. Bylo mu sedmnáct, Shimu jedenáct, možná dvanáct let.

Mladík navštívil její rodinu a požádal o Shimuinu ruku. Sestra, která v té době byla její opatrovnící, souhlasila. Avšak pod podmínkou, že si jí může vzhledem k věku odvést až za dva roky. A tak se Shimu stala vdanou paní a její život se zpočátku vlastně vůbec nezměnil. Zanedlouho se ale její manžel začal domáhat věna. V jeho okolí se chlapani ženili a vždy z toho prý něco měli. Jeho požadavky na Shimu byly stále naléhavější. Když pochopil, že žádné věno nedostane, protože nebylo z čeho brát, rozhodl se, že si Shimu odvede i přes předchozí domluvu.

Vinil mě, že jsem chudá

„Nevěděla jsem, co mám dělat. Byl to můj manžel a já cítila, že ho musím následovat,“ říká Shimu. Žili s jeho rodinou, jí připadla starost o domácnost. Manžel se k ní ale postupně choval hůř a hůř. „Vinil mě, že jsem chudá, že ze mě nic nemá.“ Po několika měsících zjistila, že je v jiném stavu. „Manžela to nijak nezaujalo. Když jsem ale porodila syna, všichni mi gratulovali. Mít syna je v Bangladéši prestižní věc,“ říká Shimu. Po několika týdnech se ale vše vrátilo k normálu. Manžel s ní zacházel čím dál tvrdším způsobem. Rodina jí přestala dávat najíst, a tak Shimu musela začít uklízet i v jiných domácnostech, aby si na jídlo vydělala. Po dalších asi čtyřech letech otěhotněla podruhé. Přestože se jí narodil znovu syn, nedočkala se žádného ocenění. Manžel ji nařkl

z nevěry s vlastním bratrem. Nakonec ji zbil a Shimu se rozhodla hledat útočiště u své sestry. Kvůli synům se ale musela vrátit zpět k manželovi.

Jednoho dne se vracela z práce domů. Unavená, vyčerpaná se na chvíli zastavila. V tu chvíli procházel kolem její manžel. Nařkl ji, že ji načapal, jak čeká na schůzku s milencem. Zbil ji přímo na ulici a následovalo ještě horší zacházení. Uchýlila se tehdy ke svému otci, rozhodnutá podat žádost o rozvod. Nakonec ale nenašla odvahu. Mohlo jí být kolem sedmnácti, měla dva syny a nic, jak by je mohla sama zabezpečit. Nevlastní matka jí nabídla, že se o děti postará a Shimu ať odejde do města a najde si práci.

Do hlavního města za výdělkem

„Měla pravdu, na vesnici bych si placenou práci nenašla.“ Zamířila tedy do Dháky, dvanáctimilionové metropole. Začala bydlet u tety. Bála se, na město nikdy nebyla zvyklá. Zároveň se jí ale líbila anonymita města. Nikdo nevěděl, kdo je. Našla si práci jako šička. Zdálo se, že ji potkalo štěstí.

Měsíční plat v továrně na oděvy byl v přepočtu asi 15 USD za měsíc. Ale měla práci v centru Dháky, spolupracovnice jí pomáhaly. Po několika měsících se cítila

dostatečně nezávislá, sebrala odvahu a požádala u soudu o rozvod.

Po roce práce byla povýšena. Dostala samostatný šicí stroj, cítila se, jak říká, jako opravdový člověk. O dva roky později dostala zprávu, že její mladší syn onemocněl. Vydala se na dlouhou cestu domů, ale nestihla už ani jeho pohřeb. Sebrala však sílu a vrátila se ke své práci do města. Dnes má po šesti letech v Dháce stálé místo, vydělává asi 30 USD za měsíc. Pracuje šest dnů v týdnu. Textilní průmysl je velmi ziskový právě díky extrémně nízkým platům za práci. Jen zlomek ceny za tričko či košili „Made in Bangladesh“ se dostane k těm, kteří je ušili.

Neměnila bych

„Už nejsem tak hubená jako dřív. Víc si věřím a mám na to, aby syn mohl chodit do školy.“ Nemá pochyb, je o správnosti své cesty přesvědčena. Dokázala se vyvázat z tradičních vazeb doma na venkově, postavit se na vlastní nohy, začít nový život ve městě.

Jaká je ale její budoucnost? „Neumím číst ani psát, budu muset celý život pracovat, abych dokázala uživit sebe a svého syna. Nejdůležitější je, aby chodil do školy a mohl si potom najít dobrou práci. Já budu kvůli tomu ráda dělat celý život to, co teď.“ Chce zůstat v Dháce a strádat. Až bude stará, vrátí se zpět na venkov, koupí si kus pole a bude hospodařit. Zatím má našetřeno téměř 300 USD.

Už mám naspořeno 300 dolarů, říká Shimu z Dháky.

Foto: UNFPA

Fotografie: Corel Stock Photo Library

oxidu uhličitého (CO₂). Ty vznikají hlavně při spalování fosilních paliv.

Zkoumáním ledovců bylo zjištěno, že v atmosféře je nyní nejvíce CO₂ za posledních 600 tisíc let. V letech 1960 až 2002 došlo k trojnásobnému zvýšení emisí CO₂ z činnosti člověka.

Během tohoto století má průměrná teplota na Zemi narůst o 1,4 až 5,8 stupně Celsia. Důsledky oteplování klimatu jsou již patrné: snižuje se objem arktického ledu, zvyšuje se hladina moří, tají ledovce i zmrzlá půda, roste intenzita i častost extrémních jevů počasí.

Oblast Severního ledového oceánu se otepluje dvakrát rychleji než je celosvětový průměr. Věčně zamrzlé plochy se zmenšují každým rokem, zbývající led slábne. Voda navíc absorbuje více tepla než led. To má za následek další tání ledů. Od roku 1980 došlo ke snížení zamrzlé plochy v evropské části Arktidy o 20 až 30 procent.

Ze zdrojů UNEP, www.unep.org

Tající ledy - horké téma?

Světový den životního prostředí si každoročně připomínáme 5. června. Vyhlásilo jej v roce 1972 Valné shromáždění OSN. Datum připomíná zahajovací den stockholmské Konference OSN o lidském/životním prostředí (*human environment*) v roce 1972, která vedla k založení Programu OSN pro životní prostředí (UNEP).

Generální tajemník OSN vyzval svět, aby uznal nutnost zpomalení dramatických environmentálních změn. „Přispět svým dílem v boji proti změnám klimatu může každý z nás,“ zdůraznil Ban Ki-moon.

„Tající ledy - horké téma?“, to bylo ústřední téma letošního dne. Za centrum oslav bylo zvoleno norské Oslo. Otázka globální změny klimatu se prolínala všemi aktivitami. Volba severské země nebyla náhodná. Norsko je jednou z bran do Arktické oblasti, která společně s Antarktidou patří v procesu globálního oteplování k nejzranitelnějším.

Teplota povrchu Země se od časů před průmyslovou revolucí zvýšila přibližně o 0,75 stupňů Celsia. Za posledních 125 let bylo jedenáct nejteplejších let zaznamenáno po roce 1990. Rok 2005 si navíc nese označení nejteplejšího roku v dějinách měření. Existuje široká shoda v tom, že oteplování klimatu je způsobeno především emisemi tzv. skleníkových plynů, např.

Ohrožené polární oblasti

Emise skleníkových plynů z činnosti člověka způsobují oteplování klimatu. Koncentrace oxidu uhličitého v atmosféře je nejvyšší za posledních 600 tisíc let a nadále roste.

Nejvýrazněji se klimatické změny projevují v polárních oblastech. Arktida se otepluje dvakrát rychleji než je světový průměr. Rozsah a síla trvalého zalednění Severního ledového oceánu se zmenšuje. Oblasti po staletí trvale zmrzlé půdy postupně tají a ledové pokrývky v Grónsku a na Antarktidě ubývají rychleji, než jsme odhadovali.

Závažné dopady to má pro obyvatele a ekosystémy arktických oblastí. Ustupující mořský ledovec snižuje počet lokalit vhodných pro přežití některých zranitelných arktických živočichů. Změny ovlivňují i život domorodých obyvatel. Ti jsou závislí na přírodě nejen kvůli obživě, ale i z hlediska kulturní identity.

Týká se to celého světa

Celý svět se ale netýká pouze polárních oblastí. Téma Světového dne životního prostředí 2007 - Tající ledy - horké téma? - odráží dopady klimatických změn ve všech regionech. Stoupající hladina moře ohrožuje obyvatele ostrovů a nízko položených pobřežních oblastí. Pojišťovací společnosti po celém světě vyplácejí každoročně stále více peněz na kompenzaci škod způsobených ex-

trémním počasím. S ústupem ledovců se vlády států musejí stále více zabývat otázkou budoucích zásob vody. A pro celou třetinu světové populace žijící v suchých oblastech, zvláště v Africe, představují změny klimatu riziko, že bude docházet k dalšímu rozšiřování pouští, prodloužení období sucha a z toho plynoucí ohrožení jejich potravinové bezpečnosti.

Závislost na fosilních palivech ohrožuje sociální a ekonomický vývoj a naši budoucí bezpečnost. Naštěstí existuje mnoho politických a technologických možností, jak odvrátit hrozící krizi. Je však nutné posílit politickou vůli k jejich využití. Zejména vyspělé země mohou udělat více v omezování emisí skleníkových plynů a podněcování energetické hospodárnosti. Mohou také podporovat rozvoj čistých technologií v rychle rostoucích ekonomikách jako jsou Brazílie, Čína, Indie a adaptační opatření v těch zemích, které čelí největším útrapám způsobených změnou klimatu.

Využijme letošní Světový den životního prostředí k tomu, abychom uznali nutnost zpomalení dramatických environmentálních změn v oblastech pólů i v jiných regionech světa. Zavažme se, že každý přispějeme svým dílem v boji proti změnám klimatu.

Z poselství generálního tajemníka OSN Ban Ki-moona k Světovému dni životního prostředí 2007

Alexandr Sporyš působí v politické Misi OSN v Afghánistánu (UNAMA) jako hlavní informační analytik a zástupce náčelníka štábu mise. Vystudoval obor mezinárodní ekonomické vztahy, pracoval na Ministerstvu zahraničních věcí ČR, od ledna 2005 v OSN. Před misí v Afghánistánu byl v Západní Saaráře jako vedoucí politického odboru v misi MINURSO. Je ženatý, má dvě dcery. UNbulletin s ním rozmlouval během jeho krátké návštěvy v Praze v květnu 2007.

Práce v OSN mě nabíjí pozitivní energii a povznáší nad maličkosti řešené v prosperující a zhýčkané části světa. Foto: archiv A. Sporyše

Brambory opium nenahradí

S ALEXANDREM SPORYŠEM O MISI OSN AFGHÁNISTÁNU, TALIBANU, DROGÁCH I SOCHÁCH BUDDHY V BAMYÁNU

Čeho UNAMA za dobu svého působení již dosáhla a co naopak zůstává největší výzvou?

Jsmo politická mise a jako každá politická práce je i ta naše těžko měřitelná. Hlavním cílem je prostřednictvím podpory vlády dosáhnout stability a prosperity Afghánistánu. Největším úspěchem je přidaná hodnota, která po nás zůstane. Tedy naši afghánští kolegové, naši zaměstnanci, kteří budou postupně přebírat řízení země.

Jak probíhá na místě součinnost s partnery, tedy s vládou, NATO, nevládními organizacemi?

Funguje, a to na všech úrovních. Existují koordinační mechanismy, které mají součinnost přímo v náplni práce. Za zmínku stojí Společný koordinační a monitorovací výbor, tzv. JCMB (*Joint Coordination and Monitoring Board*), který koordinuje program obnovy země, tzv. *Afghan Compact*. Ten je jakýmsi Marshallovým plánem pro Afghánistán. V jeho čele stojí dva předsetodové, hlavní ekonomický poradce prezidenta Karzaje Dr. Ishaq Nadiri a šéf UNAMA a zvláštní zástupce generálního tajemníka OSN Tom Koenigs. Zasedá v něm sedm zástupců afghánské vlády a 21 reprezentantů mezinárodního společenství, mimo jiné Světové banky, EU, ISAF*, USA, Francie, Velké Británie, Německo, Kanady, Itálie. Česká republika členem není.

* ISAF (*International Security Assistance Force*) je anglická zkratka pro jednotky NATO, které v Afghánistánu operují s mandátem OSN.

Co s Talibanem? Jaké je jeho postavení ve společnosti? Integrovat ho nebo izolovat?

To je těžká otázka. Na jihu a jihovýchodě země je Taliban stále společensky silný. Jeho integrace do politického procesu v kombinaci s nemalými finančními zdroji, které často pocházejí z narkobiznisu, by se mohla projevit třeba i tím, že by v těchto oblastech vyhrál demokratické volby. Co potom? Bude se to řešit jako s Hamasem na palestinských územích? Navíc, celé vedení Talibanu je na sankčním seznamu zvláštního výboru Rady bezpečnosti. Ta ho staví do stejné řady s Al-Kajdou. To znamená, že je považován za teroristickou organizaci. Bude Rada bezpečnosti ochotna na tom něco změnit? O tom silně pochybuji.

Co slavné sochy Buddhy v Bamyanu, které talibánský režim přes tvrdý odpor celého světa zničil? Budou prostředky na obnovu této světové památky?

Znovupostavení soch by stálo miliony dolarů. Otázkou je, zda takové prostředky použít na obnovu soch a v budoucnu na ně lákat turisty a rozvíjet tak turistický byznys. Nebo je lepší tyto velké peníze věnovat do hospodářského rozvoje Bamyanu a přispět tak ke zlepšení životní úrovně místního obyvatelstva? Pro ilustraci, v Bamyanu není ani metr asfaltových silnic. Jen prašné cesty.

Vím, že existuje docela levný projekt. Sochy Buddhy by měly být zvláštní technikou promítány do prostoru, ve kterém

dříve stály. Takové řešení mi připadá velice zajímavé.

Velkým tématem jsou v Afghánistánu drogy. Je naděje, že v blízké budoucnosti se podaří nabídnout pěstitelům drog dostatečně atraktivní alternativu k jejich současné živnosti?

Na bramborách se bohužel nedá vydělat jako na opiu. Jiná alternativní plodina prozatím není. A nic zde neroste tak rychle a dobře jako mák. Bude navíc velice těžké najít jinou sféru obživy než zemědělství. Industrializace Afghánistánu bude trvat desetiletí. Mezinárodní společenství je na druhou stranu proti legalizaci pěstování máku a jeho oficiálního výkupu pro farmaceutický průmysl. Tato cesta by dříve či později vedla k vytvoření paralelních struktur a úniku opia na černé trhy. Nikdo pořádně neví, co s tím dělat. Budou se zde aplikovat příklady řešení z jiných zemí a čas ukáže.

Jak pracovníky OSN přijímají místní lidé? Dostáváte se s nimi často do styku?

Máme úřadovny po celé zemi a držíme palec na tepu života. Usilujeme o co největší propojení s místním obyvatelstvem na všech úrovních. Jsme přijímáni jako neutrální zástupci světa, kteří Afghánistánu přišli pomoci. Dosud jsem se neseťkal s projevem nepřátelství. Afghánci po nás často požadují, abychom vzali správu země plně do svých rukou a dovedli ji k prosperitě a stabilitě. Něco jako v Kosovu. Z politických důvodů to ale není možné. Naše role je omezena na výpomoc legitimně zvolené vládě.

Foto: Mark Gertzen/OSN

Proč se svět změnil ve prospěch OSN?

GENERÁLNÍ TAJEMNÍK OSN BAN KI-MOON

Mé všední ráno se nejspíš příliš neliší od toho vašeho. Usedáme k novinám či k televizi a probíráme se každodenním výběrem zpráv o lidském utrpení: Libanon, Dárfúr, Somálsko... Narozdíl od mnohých z vás mám ale jako generální tajemník OSN možnost pokusit se s těmito tragédiemi něco udělat. Snažím se o to každý den.

Do své funkce jsem před necelými pěti měsíci nastupoval bez velkých iluzí. Jak poznamenal můj vážený předchůdce, jedná se o tu „nejnemožnější práci na světě“. Já sám žertem dodávám, že jsem spíš sekretářkou než generálem, protože konec konců generální tajemník OSN je asi stejně mocný jako je Rada bezpečnosti jednotná. Přesto zůstávám optimistou jako v den, kdy jsem se úřadu ujal.

Multilateralismus posiluje

Vzhledem k rozsahu problémů, kterým svět v současné době čelí – nejzřetelněji na Blízkém východě – se může můj optimismus jevit jako těžko pochopitelný. Ze všech stran se na OSN hrnou stále větší požadavky: od mírových operací přes humanitární pomoc až po zdravotní péči. Očekává se, že toho bude dělat stále víc, ale zdrojů potřebných k výkonu ubývá. Na druhou stranu, podívejme se, jak se svět v posledních letech změnil ve prospěch OSN.

Odhlédneme-li od Iráku, je dnes znovu doceňována role multilateralismu a diplomacie při řešení krizí. Na vrchol globální agendy se dostaly otázky spadající do sféry tzv.

měkké moci (*soft power*), které jsou tradičním trumfem Spojených národů. Alespoň jeden příklad za všechny: za poslední rok se podařilo dosáhnout konsensu o nebezpečí klimatických změn. Osobnosti jako Bill Gates, Tony Blair či Bono Vox se osobně angažují společně s OSN za splnění tzv. Rozvojových cílů tisíciletí. Ty jsou zaměřeny především na snižování chudoby, negramotnosti či zastavení šíření HIV/AIDS a malárie.

Co je důležité, OSN si uchovává vysokou míru podpory veřejnosti. Podle nedávného průzkumu *WorldPublicOpinion.org* 74 procent lidí soudí, že by OSN měla hrát ve světě významnější roli. Při prevenci genocidy, ochraně napadených států či při důrazném vyšetřování případů porušování lidských práv. Silnou podporu má OSN i v USA, jež jsou dlouhodobým kritikem činnosti světové organizace. Tři ze čtyř Američanů podporují koncept silnější OSN. Téměř stejný počet požaduje, aby americká zahraniční politika byla vedena v partnerství se Spojenými národy. I toto je pro nás výrazná změna světového klimatu.

OSN si uchovává vysokou míru podpory veřejnosti. Podle nedávného průzkumu 74 procent lidí soudí, že by OSN měla hrát ve světě významnější roli.

Dialog na prvním místě

My Korejci jsme energičtí lidé. Jsme od přírody trpěliví, vytrvalí, odhodlaní dosáhnout toho, co jsme si předsevzali. Jako Korejec také věřím v sílu vzájemných vztahů. Dlouhá léta jsem nosil v peněžence (společně s obchodními a ekonomickými statistikami) takový drobný otrhaný papírek s čínským moudroslovím: „*Ve třiceti jsme v nejlepších letech. V padesáti již známe svůj osud. A v šedesáti již umíme moudře naslouchat.*“

V této fázi se nyní nacházím já. Jde však o víc než pouhé naslouchání. Jde zejména o schopnost rozlišovat. Vidět vše jako celek, se špatným i dobrým, a být schopen navázat kontakt a fungující pracovní vztahy bez ohledu na vzájemné neshody. Jsem přesvědčen, že toto bude charakteristickou známkou mého působení ve funkci generálního tajemníka. Věřím v angažovanost a dávám přednost dialogu před konfrontací. Někdy bude moje diplomacie veřejná, jindy se bude odehrávat v zákulisí, protože tak je často potenciál pro dosažení úspěchu největší.

Zdůrazňuji slovo potenciál. Úspěch je zřídka předem daný. Důležité je nikdy nepřestat zkoušet. Řídím se tím v případě Dárfúru, který patří mezi mé nejvyšší priority. Ze všech sil naléhám na Washington i na další partnery, aby věnovali více času vyjednávání se súdánským prezidentem Omarem Baširem. Naším cílem je zajistit podmínky pro rozmístění mezinárodních mírových sil pod hlavičkou Africké unie. Zatím jsme byli úspěšní jen částečně. Vláda v Chartúmu souhlasí s rozmístěním 3 500 příslušníků OSN. To se ale jen vzdáleně blíží potřebným 20 tisícům.

Důraz na lidský rozměr

Za stejně důležité považují řešení situace na Blízkém východě. Několikrát jsem se již setkal i se syrským prezidentem Bašarem Asadem. Také zde chci navázat vztahy, které pomohou zmírnit události v Libanonu a následně vtáhnout Sýrii plně zpět do mezinárodního společenství. Jak často podotýkám, tichá diplomacie nemusí vždy fungovat, ale může. Jako nedávno při řešení krize britských rukojmí zadržovaných v Íránu.

Vyspělé státy skupiny G8 se letos sešly na svém summitu v Německu. Jejich zástupci jednali i o klimatických změnách. Téma, kterému se budu jako generální tajemník plně věnovat. Globální oteplování je chápáno především jako o technická záležitost. Mluvíme o obchodování s povolenkami, o snižování emisí, o nových technologiích nebo alternativních energiích.

Já bych však rád zdůraznil tu stránku klimatických změn, která se bezprostředně týká samotných lidí. Jedná se totiž o jev, který bude působit velice nerovnoměrně. Globální oteplování se týká nás všech, každého ale jinak. Bohaté státy disponují zdroji a technologiemi, díky nimž se dokáží přizpůsobit. Švýcarská lyžařská letoviska mohou jednoho dne ztratit sněh. Alpská údolí se však mohou v budoucnu stát novým Toskánskem,

plným slunných vinic. Následky pro Afriku, již tak sužovanou rozšiřováním pouští, či pro indonéské ostrovy, obávající se, že je jednoho dne vlny smetou do moře, jsou mnohem závažnější.

V čele OSN budu klást především důraz na lidský rozměr. Na angažovanost a diplomatické vztahy založené na důvěře i předvídatosti. Budu brát ohled na to, jaký dopad má naše globální politika na jednot-

livce a každodenní život. Každé ráno si můžeme číst o lidském utrpení. Dokážeme ale skutečně těmto lidem naslouchat? Snažíme se jim skutečně pomoci, když nás potřebují? Jako generální tajemník budu dělat vše potřebné, abychom je dokázali vyslyšet a pomoci jim.

Článek byl publikován v *Newsweek International*, v České republice ho otiskl deník *Právo*.

Viníkem v Dárfúru je klima

dokončení ze strany 3

23 tisíc vojáků. Boje mezitím možná uberou na intenzitě, ale i přes naše výzvy o příměří budou zřejmě pokračovat. V konfliktu, který si po čtyřech letech diplomatické nehybnosti vyžádal na 200 tisíc životů, to ale je výrazný posun vpřed. Především vezme-li v úvahu, že se tak stalo po pouhých pěti měsících.

Skutečné kořeny konfliktu

O konfliktu v Dárfúru jsme zvyklí mluvit vojenskou nebo politickou terminologií. Etnický konflikt, ve kterém proti sobě stojí arabské milice a černí rebelové a farmáři. Když se však podíváme na skutečné kořeny konfliktu, odhalíme mnohem širší důvody. Musíme si uvědomit, že vedle řady sociálních a politických příčin stála na jeho počátku ekologická krize, která byla minimálně částečně zapříčiněna klimatickými změnami.

Přibližně před dvěma desítkami let začalo postupně ubývat dešťů v jižním Súdánu. Podle statistik OSN se zde průměrné srážky od počátku osmdesátých let minulého století snížily asi o 40 procent. Vědci se nejdříve domnívali, že jde o rozmary přírody. Následným výzkumem bylo ale zjištěno, že skutečným důvodem je zvyšující se teplota Indického oceánu, která ovlivňuje sezónní monzuny. Vysychání subsaharské Afriky je tedy do jisté míry způsobeno globálním oteplováním zapříčiněným lidskou činností.

Ne náhodou vypuklo násilí v Dárfúru v období sucha. Dříve byly vztahy mezi arabskými nomády a farmáři obdělávajícími půdu přátelské. Stephan Faris v článku, který nedávno otiskl časopis *Atlantic Monthly*, popisuje, že černí zemědělci považovali za přirozené, že pastýři putují zemí, pasou svá stáda a využívají společné studny. Jakmile ale ustoupily deště, začali ohrazovat své pozemky ze strachu před nomády a jejich stády. Poprvé doznali, že není dostatek jídla a vody pro všechny. A tehdy

Foto: Tim McKulka/OSN

začaly boje. Do roku 2003 se rozrostly v tragédii, která přetrvává dodnes.

Mírové síly omezí násilí a zabezpečí podmínky pro životně důležitou humanitární pomoc. To je však jen první krok. Mír v Dárfúru musí být budován na základech, které berou v potaz skutečné důvody konfliktu. Můžeme doufat, že dva miliony uprchlíků se vrátí domů. Můžeme zabezpečit vesnice a pomoci při obnově jejich domovů. Co ale uděláme se zásadním dilematem, že v oblasti již není dostatek půdy, jež dokáže uživit všechny?

Musíme hledat politické řešení. Můj zvláštní zástupce pro Dárfúr Jan Eliasson společně se svým protějškem z AU, Salimem Ahmedem Salimem, vypracovali plán postupu. Je třeba začít politickým dialogem mezi vůdci rebelů a vládou. Ten by měl vyústit ve formální mírové rozhovory a ukončení rozdělení země na sever a jih. První kroky mohou být zahájeny v létě.

Konečně něco udělat

Skutečné řešení pro Dárfúr vyžaduje především udržitelný ekonomický rozvoj. Musíme ale začít přemýšlet hned teď, jak toho dosáhnout. Pomoci mohou nové technologie, například geneticky modifikované plodiny, kterým se daří ve vyprahlé půdě. Nebo nové systémy zavlažování a zadržování vody. Budeme potřebovat peníze na nové silnice a komunikační infrastrukturu, zdravotní zabezpečení, školy, kanalizaci i programy sociální obnovy. Mezinárodní

společnosti musí pomoci s organizací ve spolupráci s vládou a humanitárními organizacemi, které odvádějí životně důležitou práci v terénu.

A nejedná se jen o Dárfúr. Ekonom Kolumbijské univerzity Jeffrey Sachs, který je jedním z mých poradců, upozorňuje, že také konflikt v Somálsku se odvíjí od nedostatku vody a jídla. Problémy v Pobřeží slonoviny a Burkině Faso mají stejný základ. Podobné problémy se mohou objevit i v jiných částech světa. Řešení, které najdeme pro Dárfúr, se potom může uplatnit i tam. V posledních týdnech a měsících jsme dosáhli malého, ale jasného pokroku. Lidé v Dárfúru trpí již příliš moc a příliš dlouho. Je čas s tím konečně něco udělat.

UNbulletin

Časopis OSN v České republice

Vychází zpravidla jednou za měsíc, je distribuován bezplatně.

Vydavatel: Informační centrum OSN v Praze
nám. Kinských 6, 150 00 Praha 5
Tel.: 257 199 831 / Fax: 257 316 761

info@osn.cz, www.osn.cz

Editor: Michal Broža

Koordinace výroby: Jan Smetana

Grafická úprava a sazba:

NVTR Repro s. r. o./Jams

Tisk: Europrint, a.s.

Ev. č. MK ČR E 14551

ISSN 1802-3231, 1802-324X

Obsah nemusí nezbytně vyjadřovat

stanovisko nebo názor OSN.

Tištěno na recyklovaný papír